

פרשיית השבוע

הגזין להגות והסברה יהודית

פרשת
בהר
תשפ"ב

גיליון מס'
588

על השולחן

הרב אברהם ישראל פרידמן

הלכות צבא רוסיה

1.

לא תעשו לְכֶם אֱלִילִים וּפְסֵל וּמַצֵּבָה לֹא תִקְיֵמוּ לְכֶם וְאֶכֶן מִשְׁפִּית לֹא תִתְּנוּ בְּאַרְצְכֶם לְהִשְׁתַּחֲוֹת עֲלֶיהָ. כנגד זה הנמכר לנכרי, שלא יאמר הואיל ורבי מגלה עריות - אף אני כמותו, הואיל ורבי עובד עבודת אלילים אף אני כמותו, הואיל ורבי מחלל שבת אף אני כמותו, לכך נאמרו מקראות הללו.

(ויקרא כ"ו, א'-ב' וברש"י שם)

אצטט - ברשותכם - דיבורי נשמה מכבשונו של מרן המשגיח רבי שלמה וולבה זצ"ל בספרו המופלא 'שיעורי חומש' על הפרשה (מומלץ - אגב - לכל יהודי מתבונן):

התורה כותבת כאן כעין 'קיצור שולחן ערוך' את עיקרי המצוות, במיוחד עבור אדם שהוא כבר לאחור יאוש - שכבר הגיע עד מכירת עצמו לכומר.

זוהי תורה. תורה איננה מתיאשת מאף אדם; אפילו אדם זה שנמצא בדיוטא התחטונה - התורה כותבת לו דינים על מה יקפיד כשנמצא אצל אדונו הגוי. אף-פעם אדם איננו מופרך בתורה. תמיד התורה תדאג לו.

בזמן החפץ חיים הרבה אנשים היגרו לאמריקה. אמריקה של אז - לפני כשמונים שנה - לא הייתה כמו זו של היום; זה היה עולם של הפקר. והחפץ חיים כתב להם את עיקרי הדינים שהם צריכים לשמור שם. כמו כן, בזמן החפץ חיים לקחו חיילים לצבא הרוסי לכמה שנים, ומרן זיע"א כתב ספר שלם - 'מחנה ישראל' שמו - שבו עיקרי הדינים שצריך החייל בצבא הרוסי להזהר בו. התורה דואגת גם לאדם שהגיע עד הדיוטא התחטונה

2.

אני נזכר.

באחרונה, במסגרת כתיבת מאמר נרחב אודות תופעת ה'נוער מתמודד' גיליתי ידיעה היסטורית שמבחינתי הייתה תגלית.

בספר 'אור ישראל מסלנט' מסופר כי בנו של רבי ישראל סלנטר - מחולל תנועת המוסר, נתפס להשכלה. הוא עזב את ביתו והחל ללמוד באוניברסיטה.

מאמציו של אביו הגדול להשיבו למוטב - עלו בתוהו, אך עם זאת שלח שליח - רבי נפתלי אמסטרדם תלמידו - כדי שידבר על לב בנו שלפחות ישמור מצוות ולא יסטה לגמר מדרך הישר חרף החברה הרעה בה חי.

גישתו של רבי ישראל וניסיונו להציל את בנו ולו באופן חלקי - נכתב שם בספר - לא הייתה רק ביחס לבנו.

הייתה זו אחת מאבני-היסוד בדרכו החינוכית האומרת כי לשינוי נדרשת דרך ארוכה ואיטית, אין סיכוי כמעט לשינוי מהותי בבת-אחת. רבי ישראל סבר כי השינוי יהיה דווקא אם יהיה בצעדים קטנים, וכי שינוי דרסטי בבת-אחת חסר סיכוי שישאר לזמן ארוך, וכי הדרך לשינוי הינה בצעדים קטנים, ואסור לזלזל בכל שינוי קטן כי הוא המוביל

לשינוי הגדול.

רבי ישראל נהג כך ביחס למקרים אחרים בהם היה מעורב, אחד מבני משפחתו שגם הוא נפל להשכלה, כשראה שלא מצליח להניאו מצעד זה, ביקשו כי לפחות לא יכתוב בשבת ולא יאכל טריפות. במקרים אחרים - כשראה שלא מצליח לשכנע כי ישמרו כשרות - ביקש כי לפחות ימלחו את הבשר כדי שינצלו מאיסור אכילת דם.

4.

הוי-אומר, אל לנו להניף דגל לבן מול יהודי - יהיה באיזה מצב שיהיה, גם אם במצולות השפלות.

למרות מרומי השגותינו ותקוותנו, חשוב שנרד ונביט למציאות בעיניים, לקיים 'וירד משה מן ההר אל העם' ולהיות 'הינדיק', פרקטי: לנסות למצוא מסילות ללב הילד כדי שלא יזנח לגמרי אלא ישמור גם על מצוות כאלו ואחרות, שהן - כמובן עם תפילות מעומקא דליבא - אולי יגרמו לשיבה שלו חזרה הביתה.

... ממרומי השגותינו ותקוותינו - עלינו לרדת ולהביט למציאות בעיניים ולמצוא מסילות ללב הנער המתמודד שעזב - שלא יזנח לגמרי

הפנקסו של החנך

דילחות הינוכיות אקטואליות

שלא נדע מצרות

כשהבן-יקיר שרף האחוריו את כל הגשרים..

הרב ז. קן.

שיהיה, אינו יודע אף פעם להשים את האצבע המדויקת על הכאב בעצמו המפלה לבב וכליות. כמו צולה את בעליו על גחלים.

הכאב, שהמדובר בבנו שלו עצמו ובשרו, ואו אז וישם דממה לסערה ויהמו גליה. ובמילים אחרות: 'לב יודע מרת נפשו', ואדם מבחוץ חכם ככל

לדברים אף ישנם סימוכין בדברי הגמרא, המסתמכת במקרים מסוימים על דעת החולה בניגוד לדיאגנוזה המקילה של רופאים מומחים ובעלי שם בתחומם, שכן 'לב יודע מרת נפשו'. כמו שישנם 'מצוות שבגופו' להם לא יעזור שליח, כך ישנם ייסורי הגוף והנפש הנחווים באופן אישי, ואין ביכולתו של האדם מבחוץ להבין את עוצמת הכאב וחומרתו. לכל היותר הוא יכול לבקש להגדיר את הכאב מאחד עד עשר לצורך הטיפול אך הוא אינו יכול לחוות את הכאב במקום בעליו.

ההגדרה המדויקת לתפקידו של האדם מבחוץ בכל הנוגע ללקיחת עצה בכלל, וריפוי כאב בפרט, נעוצה בדברי הגר"ח מוואלווין בספר 'רוח חיים'. שם מגבש אותו חכימא דיהודאי את הגישה האולי מחודשת בימיו, ולימים עתידה להיות מושכל ראשון, שהאדם בעצמו הוא הוא פותר הבעיות של עצמו, באשר אין אדם היודע טוב ממנו את בעיותיו ופשרם. ברם דא עקא, שהאדם בעצמו היה נוגע בדבר, וקשה לו לראות את הדברים באורם המדויק, ומשקלם הפרופורציונלי...

ראיתי פעם בספרו של המחנך הרב דוד לוי רעיון נפלא, המסביר את ההלכה שאדם אינו נאמן להעיד על עצמו גם לחובתו, כי לא רק את מעלותיו האדם רואה באור לא מדויק בלשון המעטה, כאשר לא פעם האדם הוא 'שמניתי שבשמניתי' ממה שהוא רואה את עצמו, אלא גם את חסרונותיו וחולשותיו, רואה האדם הרגיש והאכפתי באור חמור בהרבה ממה שהם באמת. ישנה מטבע לשון באגרות חזון איש, ש"חייב אדם למעט ערך מצוקותיו אשר מטרידים את לבבו... ויקבל שכר על הפרישה". מי שאינו רואה עצמו כנמען האגרת, מומן בחום למעט ערך מצוקותיו דרך דאגה בלב איש ישחנה לאחרים, ולא לסמוך על דעת עצמו על הפירוש בגמ' 'שיחנה מדעתו'.

אי לכך ובהתאם לזאת, תפקידו של נותן העצה המנוסה, או החילופין ידיד נבון נאמן ומסור היודע לבקר באופן ענייני בשעת הצורך ולהעמיד דברים על דיוקם בבחינת 'נאמנים פצעי אוהב', אינו להסביר למתייעץ את עצמו, אלא להשלים לו את נקודות המבט מבחוץ החסרות, בכדי להשלים את התמונה. זאת כדי שהאדם הכאוב ישמע נקודות מבט נוספות, לא שיבהירו לו חלילה: כיצד עליו לכאוב בדיוק, והאם הכאב הוא אכן כאב, אלא ישלימו את התמונה הקיימת כבר בליבו פנימה, ויעזרו לו באיזונה ניוושה וכיוונה, מתוך הגישה הרווחת של 'עשה זאת בעצמך'. לא להיות מורה דרך, אלא לדלות את התובנות המקננות בתוככי הנפש ולעזור לאדם לעזור לעצמו.

תלמודא

חושג תלמודי אחד

מענייני הדף היומי:

ילדים שמתו רח"ל - התקיימה הצוות פריה ורביה?

השבוע למדנו במסגרת 'הדף היומי' (יבמות סב, א) שאלה מעניינת: האם גר שבימי גויותו נולדו לו ילדים - קיים בהם 'פריה ורביה' לאחר שנתגייר. נחלקו בכך רבי יוחנן וריש לקיש: רבי יוחנן סבור שקיים כי בפועל היו לו ילדים, ואילו ריש לקיש סבור שלא קיים משום ש'גר שנתגייר כקטן שנולד דמי' ואין הילדים הללו מתייחסים אחריו, אז ממילא לא קיים.

וראיתי תמיהה מופלאה שעמד עליה הטורי אבן: הלא מצינו בגמרא בראש השנה שאם אדם קיים מצווה - כגון אכילת מצה - בזמן שהיה פטור כגון שהיה שוטה, לא עלתה לו לכך אם נהיה אדם מן השורה, וממילא, מה ההסבר בדעת רבי יוחנן שקיים את המצווה של 'פריה ורביה' כאשר ילדיו נולדו לו כשהיה גוי ואז לא היה מחויב במצווה!

ונראה ליישב לאור מחלוקת נוספת שם למדנו את דעת רבי יוחנן בשאלה אחרת. בסוף העמוד מצינו מחלוקת באשר לשאלה האם היו לו בנים ומתו - האם קיים מצוות 'פריה ורביה'. רב הונא סובר שקיים ואילו רבי יוחנן סובר שלא קיים. והסבירה הגמרא שרבי יוחנן נוקט ש"לשבת יצרה בעיני וליכא", כלומר - עיקר המצווה ליישוב העולם, ובפועל אינם.

ורואים אנו בדעת רבי יוחנן שמחבר בין עניין "לשבת יצרה", שהעולם לא יהיה ריקן, לבין מצוות פריה ורביה, וחד המה.

ומעתה נוכל להעלות מזוור לתמיהתנו אודות לדעתו באשר לגר שנתגייר. שרבי יוחנן לשיטתו הולך ובהיותו ועיקר המצווה לדעתו היא "לשבת יצרה", סוף-סוף כעת העולם מיושב בזכותו, וכל רגע יש לו מצווה בכך. ואף שהילודה עצמה לא הייתה בשעת חיוב כי היה גוי, אבל עיקר המצווה היא לא **עצם הילודה** (שהרי היו לו ומתו לא קיים כלל) אלא **יישוב העולם באנשים**, ובפועל בשלו יש יישוב העולם, גם אם מבחינה דינית הילדים הללו לא מתייחסים לאב. והוא נפלא! (ושוב ראיתי שעיקר הגדר מביאים בשמו של המנחת חינוך שיישב ברוח זו).

ברם, בגוף הנושא יש לעיין שהרי בגמרא בסוטה (יב, א) למדנו שעמרם ביקש שיגרשו נשותיהם כי הייתה גזירה של "היאורה תשליכיהו" ולשווא אנו עמלין. ויש לעיין הלא לדעת רב הונא גם אם היו לו ומתו - מקיים המצווה! ועיין בזה עוד (ובשעתו הארכנו בזה מן הגמרא בברכות דף י, א לגבי מצווה פריה ורביה כשהבן רשע, והקשנו מהכא להתם).

אחד המעברים הדרסטיים המתסכלים ביותר בחיי האדם עלי אדמות, כדאמרי אינשי 'שלא נדע מצרות', הריהו המעבר החד הבלתי נתפס והבלתי מתוכנן בין עולם הדרשות הטמיר והזוהר המבריק והנוצץ בו הדברים באים תמיד על סיומם הטוב, לבין עולם המעשה הקשה לעיתים עד בלתי אפשרי, ובעל כאב צורב עד דכדוכה של נפש. כאב החותך ללא רחמים בבשר החי ומוכיח לאדם הסובל בפעם המי יודע כמה, כי 'לא לעולם חוסן', ושהחיים מורכבים אכן עד אימה.

אין זה סוד, שהדברים במציאות נראים אחרת מאשר איך שהם נראים על גבי דוכן הנואמים וכורסת המטפלים, וכמימרת העולם 'מה שרואים מכאן לא רואים משם' הפתגם הידוע הלזה אינו פתגם מתנשא בדווקא, אלא לא פעם הריהו פתגם תואם עובדות. למציאות מתוקף היותה מציאות, יש דינמיקה חדה עד כאב משלה הכבולה לחוקי המציאות, אשר אינה מאפשרת להרקיע על כנפי פאתוס בלא להעניק פתרון מעשי הולם המתיישב על המוח והלב כאחד.

כך גם על זה הדרך, בימים כתיקונם ניתן להעניק הרצאות חינוכיות למכביר או לחילופין להיות על תקן של מאזין המבהירים באר היטב: מהי דרך ההנהגה הנכונה ליום-פקודה, כשהבן יקיר שרף מאחוריו את כל הגשרים.

ברם לעיתים הדברים חורגים מתחום הדרשה, קורמים עור וגידים, והופכים למציאות חיה 'אשר היא לא יום ולא לילה', כואבת ומדכדכת ברמה שאינה יכולה להיות מובעת כדבעי על גבי הכתב. כאן נדרש טיפול שונה, בהתאם לחוקי המציאות.

המבוגרים שבקהל הקוראים לבטח חקוק בזיכרונם, תיאורו הציורי של המגיד הירושלמי הזכור לטוב רבי שלום שבדרון, על אודות הורה ששמע קול חבטה, ושימש כ'מרגיע הלאומי', עד שהתחוויר לו למרבה

ראש המועצה שהגיע לאחר מכן ארצה - החליט להעניק אותה לגאון רבי יצחק דוד גרוסמן במטרה שישמור אותה באוצרותיו.

***

הגאון רבי יצחק דוד גרוסמן מספר כי, "כאשר קבלתי את התעודה - פתחתי מיד את הקלף בכדי לראות היכן אותו מפקד נאצי שלא ידע לקרוא לשון הקודש, חתך.

"לתדהמתי זה היה בדיוק במקום בו התורה מדברת על התוכחות והקללות בספר דברים, מה יקרה כאשר אנחנו לא נעשה את רצון השם ולא נקשיב למצוותיו...".

בסיום דבריו חיזק הגאון רבי יצחק דוד גרוסמן את שומעי-לקחו ואמר כי רואים מכאן את גודל ההשגחה הפרטית אשר גלגלה את הקלף לידיו בכדי שנתחזק שחלילה וחס לא יתרחשו עוד אסונות נוראיים.

"צריכים להתחזק שחלילה לא נקבל עוד קללות שכאלה המופיעות בספר התורה, כמו שהיה בזמן השואה" - -

הרב גרוסמן

ראש המועצה האזורית הביא לידי הרב את קלף ספר התורה מימי הנאצים. ומה היה כתוב בו?

הגאון רבי יצחק דוד גרוסמן שליט"א - רבה של מגדל העמק חשף במהלך הימים האחרונים סיפור מצמרר על מפקד נאצי שהותיר לבנו את תעודת החוגר שלו מימיו בצבא, תעודה אשר הייתה עטופה בקלף מספר תורה אותו הוא חתך המהלך ימי הלחימה כאשר הוא פיקד על חיל האוויר הגרמני.

הסיפור המצמרר שנחשף על ידי הגאון רבי יצחק דוד גרוסמן מכה גלים בעקבות המסר המחזק שיוצא ממנו.

בדבריו סיפר הרב כי הוא קיבל טלפון מראש מועצת הגליל התחתון מר מוטי לודן אשר סיפר לו כי הוא הגיע עם משלחת של ראשי ערים לגרמניה שם לאחר הביקור ניגש אליו אחד מחברי הכנסת הגרמני וביקש לשוחח עמו בפרטיות.

הרב סיפר כי אותו חבר כנסת סיפר לראש המועצה על אביו אשר היה מפקד בחיל האוויר הנאצי. באחד הימים הוא קיבל הוראה להודיע לחייליו לצאת למתקפה כללית על בתי הכנסת באזור מסוים ולהשמיד אותם באמצעות ירי מהאוויר.

***

המפקד שלא הבין מה יש באותם בתי הכנסת שהממונים עליו רוצים להשמיד, החליט להסתנן לאחד מבתי הכנסת בגבול רוסיה ולבדוק מה יש במקום הזה.

היה זה באחד הלילות כאשר המפקד הגיע לבית כנסת שומם, הוא הביט וראה את ארון הקודש, הוא ניגש להיכל, פתח את דלתותיו וראה שם ספרי תורה.

***

אותו מפקד נאצי שלא הבין במה מדובר הוריד את מעיל ספר-התורה בכדי לראות מה מסתתר שם. כשהוא ראה את הקלף, הדבר מצא חן בעיניו והוא החליט לחתוך קצת מהקלף בכדי לעטוף ולכרוך בזה את תעודת החוגר שהייתה מלווה אותו עוד מימיו כחייל צעיר בצבא הגרמני.

עשרות שנים לאחר מכן ולפני מותו הוא החליט להעביר את התעודה לבנו אשר פגש בראש המועצה והחליט להעניק לו אותה במטרה שיביא אותה ארצה.

מהו סוד ההצלה של הנער מתמודד?

איך מנהלים דיאלוג נכון עם בן גיל ההתבגרות?

בנוס מיוחד לרוכשי דרכון חלק שני: קובץ דרך חיים דרכו ומשנתו החינוכית של גאון ישראל מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל במחיר סימלי

איך נגרום לילדינו להגיע עם ציונים טובים-יותר בתעודה?

איך נחבר את ילדינו הרכים לשולחן-השבת?

הופיע!

מזל טוב:

ספר דָרְכוֹ - חלק שני!

אחרי החלק הראשון של הספר החינוכי דָרְכוֹ שהפך עד מהרה לרב-מכר, מגיע החלק השני.

יצירה חינוכית עשירה ומקורית מעין 'יומן-חיים' אישי מרגש ונוגע ללב עתיר תובנות לחינוך עצמי וחינוך הילדים

כתוב בידי-אמן בידי סופר הנשמה הרב אברהם ישראל פרידמן

את הספרים ניתן להשיג ב: צפת-חצור: חנות 'איצהס', מרכז 'רסקו'; מכון 'בלבבי' פלא: 0504116867 (במכון ניתן לרכוש כמויות). בני-ברק: מרכז העיר: ספרי אברמוביץ, רחוב קוטלר; רחוב השומר בתאום: 0504131038; רחוב בן דוד, בתאום: 0548488924 מודיעין עילית, רחוב אבני-נזר: 0583289108

בכל רחבי הארץ: המד"ל מכון 'בלבבי' פלא: 0504116867

לתשומת-ליבכם!

מהדורת הדפוס מצומצמת! ניתן לקבל את הגיליון למייל

ללא תמורה בשליחת דוא"ל לכתובת:

abyisrael@gmail.com

אל 'תצא מהקופסא'

לרגל המסכת הנלמדת בשבתות הקיץ:
פנינים, הרהורים ותבונות על פרקי אבות

ממערב. הם הכי "צדק" שיש.
מי שרואה שלילי - הוא
המעוות והעקום בהיבטו.

««

וכאן, בחלוף קרוב לשני
עשורים, תרשו להעמיק חדר
ולגלות רובד נוסף.

««

**סליחה על ההגדרה הנוקבת
והחרפה, אבל מי שלא תר
אחרי כף-זכות בחיבורו, אין
כאן אלא, בשורש, אי-אהבה,
בלשון המעטה.**

שהרי במבט אובייקטיבי, הכי
קר שיש, אין כל סיבה
להביט נכוחה להתנהגות
השלילית דווקא במבט של
חובה. כאמור, הדעת הצלולה
נותנת כי יש עילה מוצדקת
בעליל מאחורי התנהגות
שלילית. על כל-פנים מדובר
באחוזים של 50-50.

אז למה אנחנו מבכרים
להביט שחורות במקום לדון
עניינית בהתנהגות השלילית
של חברנו?

אין זה אלא שמבטנו
סובייקטיבי. אנחנו פשוט לא
שופעים אהבת ישראל, איננו
אוהבים את הלה, ולכן
אינסטינקטיבית נביט
במעשיו בצורה חשודה.

לא כך נוהג האדם אשר אוהב
את רעהו. אדם כזה הרי תמיד
ינסה לתלות את מעשיו
בעילה מוצדקת. בפרט-
בפרט שכאמור, המציאות
בחיים מוכיחה שיש אינספור
סיבות מוצדקות שכאלו. לא
בשמיים ולא מעבר לים הן.

**יְהוֹשֻׁעַ בֶּן פְּרִיָּה אֹמֵר,
עֲשֵׂה לָךְ רַבּ.. וְהָיוּ דָן
אֶת כָּל הָאָדָם לְכַף זְכוּת
(פרק א' משנה ו')**

בימי עלומיי בלומדי בישיבה-
קטנה אצל הרה"ג רבי ישראל
-יחזק הוניגסברג שליט"א
הוא הביא לנו דברים
מופלאים שכתב המשגיח
די שיבת 'נר ישראל'
בולטימור הגאון רבי דוד
קרנגלאס זצ"ל בהקשר
למצווה זו לדון לכף-זכות.

במושכל ראשון - הסביר -
מצווה זו דורשת 'לצאת
מהקופסא' - לחפש אי-אלו
אמתלאות כדי לצדק בהן את
הסורר.

ולא היא. כי המציאות בעולם
תעיד שיש אינספור צידוקים
הגיוניים שהיו עילה למעשים
שנראו היו בעינינו שליליים
מלכתחילה. הוי-אומר: אין
צורך לחפש תירוצים 'מתחת
לאדמה'. הנימוקים הכי-
הגיוניים נמצאים איתנו.

ולמשל: אברך המאחר לכולל
- הגיוני וסביר להבין שייתכן
ובנו חש שלא בטוב והוא היה
צריך לקחתו למרפאה. זה
קורה לכולם, וזה הצידוק הכי
ריאלי. אם הוא מאחר כרוני -
אפשר למשל להמציא כי
אביו חש שלא בטוב זמן רב.
אבל סיפורים כאלו אינם
המצאות בדיוניות. הם
מתרחשים חדשים-לבקרים.

לכן, נראה אפוא, מדוע הדיון
לכף-זכות הוא מצרך בסיסי
של "צדק". כי הנימוקים אינם
רחוקים כרחוק ממזרח

א. אברהמוב / דעה

יהודי לא מרעיב יהודי!

הפיגוע המחריד באלעד עודנו
ברקע. קשה להוציא מהמוח את
המראות הקשים וגם את המתח
של ימי החיפוש שנלווה להן.

שמעתי כי אב, תושב אלעד, נשאל
על-ידי ילדיו מדוע לא אוהז הוא
בנשק, ולו רק כדי לנטוע בילדים

'תחושת ביטחון' בשעת אימה וחרדה זו, כאשר כל רגע עלה החשש כי המחבלים
הארורים יבליחו לפתע מהיער, חלילה וחס.

"אדרבה" - השיב האב הפיקח מיניה וביה. "דווקא אם אשא נשק - הילדים ייכנסו
לחרדה יתירה. הם ירגישו באופן תמידי את המתח הביטחוני. עדיף לחשוש בלי נשק...".

**

כמות הכרטיסים הבזויה - אין מילה הולמת מזו - שחולקה בימים האחרונים לעולי
מירון, שבוע וקצת בלבד לפני יומא ההילולא רבא, אולי נועדה - למראית עין - לצורך
בטיחות, אבל היא יוצרת בדיוק את ההיפך.

חלוקה מזערית-יחסית לציבור ענק, שהיא ממש 'לעג לרש' וזלזול של ממש בציבור
החרדי, יוצרת בהכרח מצב של עשרות אלפים שיגיעו בלי כרטיס ויתעקשו לעלות,
והחגיגה - למותר לציין - רק תתחיל. מראות של פרשים דורסים על יהודים חסידים
יראים ושלמים בשלל החניונים כמו גם במוקדי היציאה בערים השונות - הם המראות
הצפויים בדרך הטבע.

נכון, 'ונשמרתם' זהו מעל הכל, השאלה היא רק איך עושים את זה. אי-אפשר להרעיב
עשרות אלפים ולהטמין את הראש בחול כדי להציג מצג-שווא של 'כאילו בטיחות'.

**

לנהוג באחריות - זה לא לנהוג בהיסטריה.

אילו כן, הפרויקטור של הקורונה היה צריך להורות שאלפי הנוכחים בהילולא יעטו על
עצמם מסכה בשל הנגיף (זוכרים אותו?) ולא היא. כולם מבינים שצריך גם תבונה.
וצריך להכיל ציבורים גדולים שצמאים להגיע ולא לדחוק את רגליהם - מה שרק יביא
לכאוס של ממש לכלל הדעות.

בקיצור: בטיחות חובה - השאלה היא רק מהי הדרך להביא אותה.

בכוח או במוח.